

Országos Művészeti Diákköri Konferencia
Magyar Képzőművészeti Egyetem
Szobrász Tanszék

Témavezetők
Albert Ádám
Szabó Ádám

Sarfenstein Ditta

Önakt

A mű és az alkotófolyamat írásos ismertetése

„Ha az ember Isten képére teremtett, akkor Isten test. Sőt talán egy tökéletes test, vagy leginkább test a többi test között. A testek ideájának teste.”

Jean-Luc Nancy: Corpus

Életnagyságú, egész alakos önportrém vasalható gyögyökből készült. Teljesen meztelenül ábrázoltam magam, ugyanakkor a választott technika és megjelenítési metódus valamennyire tompít is az önfeltárulkozás vagy épp magamutogatás mértékén. A gyöngyök egy-egy képpontnak (pixelnek) felelnek meg, az így készült képen az egyes részletek a nagyon erősen pixeles képekhez hasonlóan már csak korlátozottan felismerhetők. Ilyen értelemben épp a megjelenítési mód funkcionál valamiféle ruhaként vagy köntösként a valóság eltakarására.

A technikát, amivel gyerekkoromban sokat játszottam egyrészt a gyermeki emlékek felidézése miatt választottam, másrészt azért, mert ezt az anyagot találtam a legadekvátabbnak a pixeles felbontás valós megjelenítéséhez, kifejezéséhez. Először fényképeket készítettem magamról. Már önmagában ez a lépés is arra készítetett, hogy kilépjek a komfortzónámból, hiszen aktmodellt álltam magamnak. A képet a Floyd–Steinberg dithering metódussal változtattam meg, mivel ez a módszer nagyon finom szemcsézettségű zajt (dither) eredményez. A zajmoduláció (dithering) korlátozott színpalettával bíró képeken használva a színmélység illúzióját képes kelteni (színkvantálás) úgy, hogy kizárólag a közvetlenül szomszédos képpontokra teríti a hibát, ami ugyanakkor egy mintát visz bele a képbe. Ennek a pixeleit élesítettem ki és bontottam le arányosan ugyanakkora

képkockákká, amekkora egy-egy vasalható gyöngy darabonként. Tehát, a testemen egy centiméter megegyezik két valós képpontnak, azaz gyöngynek.

Általános iskolás korom óta rajzolom magam, illetve az arcot, ami visszanéz rám a tükörből. Mindig készítettem egy újabb önportrét, ahogy változott a hajam, vagy más-más karaktert kapott az arcom az idő múlásával. Kisméretű vázlatfüzettől eljutottam az egészen nagy, íves rajzlapig az évek során. Általában hangulatomtól függ a technika és az anyaghasználat. A rajzolás folyamata alatt igyekszem nem csupán anatómiai szempontból vizsgálni a saját arcom, de lélektanilag is próbálom magam megismerni. Órákon keresztül szemezni önmagammal, megörökíteni az arcképem tükrözött mását, ahogyan a való életben, segédeszközök nélkül valójában soha nem lát senki; számomra nagyon izgalmas élmény.

Az önarckép, mint téma, így folyamatosan jelen van alkotótevékenységem során. A művészt, aki sok önportrét készít önfényezőnek, nárcisztikusnak szokták titulálni. Valójában nagyon ritkán van ilyen intenció az alkotók önarcképkészítői gyakorlata mögött. Eleinte modell hiányában saját magamat használtam modellként. Fadrusz János például saját magát használta modellnek és köttette fel magát a keresztre a *Krisztus a keresztfán* című műve alkotásakor, ezt azonban semmilyen értelemben nem lehet önportrének nevezni.

Amellett, hogy időről időre újabb festményt vagy szobrot készítek magamról, érdekel az önarckép a művészettörténet vonatkozásában is. Önakt című alkotásomat az alábbi alkotók munkái inspirálták: Michelangelo, Rembrandt, Egon Schiele, Cindy Sherman, Mona Hatoum és Lenka Klodova. Bizonyos alkotók munkáit művészettörténeti ismereteimnek köszönhetően már eleve ismertem, bizonyos művészek alkotásaival pedig utólag fedeztem fel a párhuzamot.

Már Michelangelo is ábrázolta önmagát a Sixtus-kápolna mennyezetfreskóin, az Utolsó Ítélet jelenetein: önarcképét a megnyúzott Szent Bertalan bőrére fedezhetjük fel.

Az alakoskodás, álruhába bújás nemcsak Michelangelonak volt kedvelt motívuma. A fiatal Rembrandt előszeretettel bújt álruhába, játszott szerepjátékot festményein viszont később pedig már az őszinte, fáradt, elszegényedett festő arcképe néz vissza ránk. Az idő múlásával követhetjük a művész személyiségének és küllemének változásait drámai fényhatású festményein és metszetein. A barokk korban Rembrandt volt az, aki által az önálló önarcképfestészet utat tört magának.

Az önportré és önakt fogalma manapság minden képzőművészeti ágazatban jelentős téma és eszköz (ilyen például a performance vagy a body art), ám figyelmem ezúttal szükségszerűen olyan alkotókra összpontosul, akik a képi, vizuális megjelenítéssel foglalkoztak. Olyan alkotók érdekelnek, akik alkotásaikkal introspektív módon reflektálnak önmagukra és vizsgálják saját karakterüket, testüket akár kendőzetlenül, ruháktól megfosztva.

Egon Schiele gyakran meztelenül ábrázolta magát. Gyakran kicsavarodott, állatias pózokban vagy maszturbálva ábrázolja magát akvarelljein. Végtagjai megnyúltak vagy épp amputáltak, az ujjai pedig furcsa legyezőszerű formákba rendeződnek. Schiele vonalait olyan erővel vési a papír síkjára, mintha kétségbeesetten próbálná megragadni a szexualitás efféle kiáradását. A performativitást ez esetben nehéz nem számításba venni: számos fekete-fehér fotó tanúskodik arról, ahogy Schiele a tükör illetve a fényképezőgép lencséje előtt próbálgatja a festményein is látható pózokat. Schiele önarcképei az ego és a tudatalatti ösztönök közötti kapcsolataira vonatkozó elméletek tudatosságáról tanúskodnak. Sigmund Freud elméletei a pszichoanalízisről és a szexuális devianciáról a modernizmus éveiben sok vitát váltottak ki. A pszichoanalízis atyjának, Sigmund Freudnak Lucian Freud volt az unokája, aki szintén rengeteg intim önarcképet festett. Tulajdonképpen mindketten a lélek mélységeit szerették volna feltárni, csak más médiumokkal. Luciant különösen érdekelte a bőr színeinek összetettsége. A testet a külvilágtól a bőr választja el. Amikor Freud önarcképeket festett, olyan mintha a saját reflexiójára rávetítette volna, hogy nem szereti, ha mások figyelik őt munka közben (ez alól a gyerekek figyelése kivételt képez).

Cindy Sherman Schielével ellentétben mindig beöltözött különböző kosztümökbe, úgy nézte magát a tükörben. Sherman már egész korán felfedezte annak a lehetőségét, hogy a fotográfiát hogyan kapcsolja össze a különböző identitások, személyiségek folyamatos feltárásával. Ruhájával, hajával és sminkjával hitelesen játszotta el a sztereotipikus alakokat: a szőke bombázót, a szexi diáklányt vagy a háziasszonyt. Sherman parodizálja és kritizálja a női sebezhetőség, szexualitás, kötelességtudat és butaság fogalmait. A magyar kortársak közül például Nagy Kriszta Tereskova művészetét lehet párhuzamba vonni Cindy Sherman munkásságával.

Mona Hatoum a saját legbelsőbb világát tárta nyilvánosság elé *Corps étranger* című videómunkájával; A művésznő saját belső szerveinek endoszkópos felvételeit használja, a szívverés hangjaival aláfestve. Az endoszkópnak köszönhetően kicsit olyan, mintha egy anatómiai felvételt néznénk.

Lenka Klodová cseh művész több munkájával tudok azonosulni. Klodová 2001-ben pornográf felvételeket használt fel és parafrázálta, más kontextusba helyezte a női aktfotókat. 'Panenka I-II.' című művében a kivágott aktokat öltöztetős babaként értelmezi és mellé kivágható ruhadarabokat illeszt. Ai Weiwei pedig az Urbinói vénuszt dolgozta fel úgy, hogy a festményt legódarabokból építette fel és kiegészítette egy vállfával, ezzel a klasszikus ábrázolást aktuálissá téve. Hasonlóképp tettem én is a feles méretű önaktommal, amit a fókuszban lévő aktomnak az előzményének tekintek. Vasalható gyöngyből készítettem a mintadarabot ami mellé tettem ruhákat ruhákat is, amiket mágnessel fel lehet rögzíteni az alakra, mintegy „dress-up game”-t, öltöztetős játékot készítve a figurából. Ez volt az egyik első eset, hogy a gyöngyöket pixelekként alkalmaztam.

Pixelekéből építi fel hatalmas portréit Chuck Close is kései éveiben. Close esetében én nem érzek személyességet; inkább valamiféle absztrakt játékról van szó, ami mégis egy hosszadalmas, monoton munka által jön létre. A munka alatt viszont, mint ahogyan minden hasonlóan aprólékos technika igényli, a művész biztosan elmélyült önmagában.

Én viszont nem csak az Önakt készítése alatt próbáltam önvizsgálatot tartani, hanem az alkotómunka alatt folyamatosan naplót is írtam. Ebből egyfajta autobiográfia készült skiccekkel és saját versekkel tűzdelve.

Az Önakttal jelentkeztem tanulmány kategóriában a 2023/2024-es Barcsay Jenő Tanulmányi Jutalom Pályázatára és az a megtiszteltetés ért, hogy a zsűri nekem ítélte meg az egyik díjat.¹ Ez számomra hatalmas szakmai elismerést jelent és olyan pozitív visszacsatolást, ami ösztönöz abban, hogy továbbra is dolgozzak műalkotásaimon.

A naplónak és számvetésemnek köszönhetően készültek további pixeles képek; Az otthon melege I-II. Ezekkel az alkotásokkal szeretném bemutatni, hogyan aknázom a vasalható gyöngyök adta lehetőségeket a fény által.

¹ Cikk a Barcsay kiállításról: https://mke.hu/barcsay_jeno_tanulmanyi_jutalom_palyazat/index.php